

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY JODŁOWNIK**

OPRACOWANIA PROBLEMOWE I SPECJALISTYCZNE

ZESZYT NR 7

**ANALIZA UWARUNKOWAŃ I OCHRONY
ŚRODOWISKA KULTUROWEGO
W OBSZARZE GMINY**

KRAKÓW – 2009 r.

SPIS TREŚCI

1. ZASOBY KULTUROWE GMINY.

1.1. Ogólna charakterystyka zasobów kulturowych Gminy.

1.2. Charakterystyka miejscowości.

1.3 Ochrona prawna zabytków.

1.3.1. Wykaz obiektów z ewidencji zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

1.3.2. Wykaz obiektów z ewidencji zabytków (z pominięciem wpisanych do rejestru).

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY POD KĄTEM ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ NA TLE SĄSIADUJĄCYCH OBSZARÓW.

3. MOŻLIWOŚĆ ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ W ŚWIETLE DOTYCHCZASOWYCH OPRACOWAŃ PLANISTYCZNYCH – PROPOZYCJE UAKTYWNIENIA GMINY DLA ROZWOJU TURYSTYKI

4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU TURYSTYKI

5. INSTRUMENTY REALIZACJI ROZWOJU TURYSTYKI W OBSZARZE GMINY

1. ZASOBY KULTUROWE GMINY.

1.1. Ogólna charakterystyka zasobów kulturowych Gminy.

Gmina posiada duże walory kulturowe, które wiążą się z występowaniem szeregu obiektów i zespołów zabytkowych na jej terenie. Wsie Gminy Jodłownik posiadają długą historię osadniczą. Z przeprowadzonych badań archeologicznych, rejon obecnej Gminy był zamieszkiwany już w XII wieku.

Ważnym elementem atrakcyjności krajobrazu Gminy są licznie występujące tu kapliczki i krzyże przydrożne.

Wsie Gminy posiadają w swych najstarszych częściach zabytkowy, regionalny charakter. Obecna urbanizacja winna zachowywać historyczne tradycje, zarówno w układzie przestrzennym jak i architekturze oraz detalu.

Na obszarze Gminy Jodłownik występują liczne obiekty i zespoły zabytkowe oraz obiekty o znaczeniu archeologicznym, będące świadectwem wieków minionych oraz potwierdzeniem lokalnej tradycji kulturowej, w tym:

- założenia dworsko-parkowe,
- stanowiska archeologiczne,
- cmentarze parafialne,
- zespoły kościelno-plebańskie,
- kościoły, kaplice, kapliczki i krzyże przydrożne,
- domy i zagrody.

Na tle zweryfikowanych zasobów środowiska kulturowego, wyróżniają się: zabytkowe kościoły, cmentarze oraz zasoby archeologiczne, które w odróżnieniu od pozostałych obiektów zewidencjonowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wykazują na obszarze gminy wartości szczególne, również ze względu na ich rangę.

W strefie przyrodniczo-czynnej szczególnej ochronie podlegają:

- duże kompleksy leśne Lasów Państwowych,
- zadrzewienia, zalesienia lokalne,
- doliny cieków wodnych,
- flora i fauna,
- powiązania widokowe.

W strefie rolniczo-osadniczej ochrona obejmuje:

- dominanty przestrzenne wyróżniające się w lokalnym krajobrazie (zalesione szczyty wzniesień, tereny wzniesień użytkowane rolniczo, sylwety zabytkowych i współczesnych obiektów kultury sakralnej w pasach osadniczych wzdłuż dolin lokalnych rzek i potoków).

Do pieszych atrakcji w Gminie należą wycieczki szlakami turystycznymi na górę Grodzisko (618 m), Księżą (649 m) oraz Ciecień (835 m). Na Grodzisku zachowały się jeszcze niedokładnie zbadane resztki obronnego grodu istniejącego w czasach piastowskich, zburzonego prawdopodobnie przez Tatarów. Na uwagę zasługują również miejsca pamięci narodowej: cmentarz poległych w I wojnie światowej, pomniki upamiętniające pacyfikację przysiółków Smykań – w Pogorzanach i Wadzyń – w Szczyrzycu.

1.2. Charakterystyka miejscowości.

Szczyrzyc.

Wśród wsi posiadających zabytkowe obiekty wyróżnia się miejscowość Szczyrzyc – malownicza miejscowość u podnóża góry Ciecień w dolinie rzeki Stradomki, posiadająca niezwykle dzieje. Początki tej osady sięgają XIII wieku, kiedy to klasztor Cystersów przeniesiono z Ludźmierza na Podhalu do Szczyrzycy.

W 1234 r. wojewoda krakowski Teodor Cedro herbu Gryf ufundował w Szczyrzycu klasztor Cystersów, który szybko stał się wpływowym opactwem. Utworzono tu również siedzibę jednego z największych w Małopolsce powiatów, który obejmował 76 parafii od Nowego Targu, aż po Tyniec i Bochnię.

Za dawnej Rzeczypospolitej Szczyrzyc był nie tylko siedzibą starosty królewskiego i bardzo rozległego powiatu, posiadał również prawa miejskie, które jednak nie zmieniło wsi na miasto. Wraz z upadkiem Rzeczypospolitej, Szczyrzyc również stracił na znaczeniu – okres wojen szwedzkich zapoczątkował upadek Szczyrzycy i szczyrzyckiego klasztoru. Po I rozbiore Polski władze austriackie zlikwidowały powiat szczyrzycki.

Pod koniec XVIII wieku rząd austriacki dokonał kasaty klasztoru. Dopiero w 1864 roku Zakon Cystersów wykupił klasztor od Austriaków i do czasów obecnych pozostaje on w ich władaniu. W 1798 r. Cystersi założyli w Szczyrzycu szkołę przyklasztorną która z różnymi dziejowymi perypetiami przetrwała do czasów II wojny światowej. Uczęszczał do niej m.in. pisarz i poeta Władysław Orkan

Perłą Gminy oraz głównym ośrodkiem zabytkowym Szczyrzycy jest zespół klasztorny Cystersów – kościół i klasztor wraz z zabudowaniami gospodarczymi. Kościół z 1642 r. – pierwotnie gotycki, przebudowany w XVII i XIX w., stacje różańcowe w ogrodach klasztornych, arkady ze stacjami Męki Pańskiej i witrażem Matki Boskiej Szczyrzyckiej oraz murowany spichlerz z XVII w., w którym obecnie znajduje się muzeum z cennymi eksponatami. Można tu obejrzeć unikalną na skalę europejską - mapę świata z końca XIII

wieku. Kościół posiada kilka fragmentów gotyckich (portale z XV w.). W wieku XVIII i XIX ulegał kilkakrotnie przebudowie, co nie pozostało bez wpływu na pierwotny charakter budowli.

Z ciekawszych zabytków należy wymienić piękne drzwi z pierwszej połowy XV w., gotycki portal oraz obrazy włoskie z XVII w. W istniejącym tam muzeum, przechowuje się sprzęty liturgiczne, ornaty haftowane z XVII i XVIII w., cenne malowidła eksponaty starodawnej broni, kolekcje monet i zegarów.

Do kościoła od strony południowej przylega klasztor. Jego główna część zbudowana została w XVII w. Wokół kwadratowego wirydarza na parterze i piętrze są sklepienie piękne krużganki. Nad północną częścią, klasztoru wznosi się czworoboczna wieża z cebulastym hełmem.

Szczyrzyc jest miejscem wypoczynkowym dla turystów idących na górę Ciecień. (szlak turystyczny niebieski).

Góra Świętego Jana.

Położona jest na wzniesieniu w północnej części Gminy. Osada otrzymała nazwę od kościoła pod wezwaniem Świętego Jana Chrzciciela . Parafia na Górze Świętego Jana powstała w XII w., a w 1416 r. król Władysław Jagiełło nadał wiosce (niestety nie wykorzystany) przywilej założenia miasta na prawie magdeburskim. Uwagę zwraca tu, z daleka widoczny, okazały kościół murowany z 1907 r. Wieś jest zagłębieniem owocowym - tutejsze, nowoczesne i wysoko rozwinięte sady jabłoniowe znane są w całej Polsce.

Janowice.

Wieś w znacznej części pokrywają lasy góry Ciecień. Niedaleko szczytu tej góry zobaczyć można pomnik - dwa krzyże wzniesione dla uczczenia pamięci ofiar masakry dokonanej przez hitlerowców na mieszkańcach tych okolic w 1944 r. Zalesione tereny Janowic stwarzają szansę dla myśliwych.

Jodłownik.

Siedziba Urzędu Gminy leży w południowo-centralnej części Gminy w dolinie rzeki Tarnawki. Nazwa miejscowości pochodzi prawdopodobnie od drzew jodłowych, którymi niegdyś cały ten obszar był zalesiony.

Pierwsze wzmianki o Jodłowniku pochodzą z 1361 r. – mówią jednak o wsi już istniejącej. Właścicielem tych ziem był wówczas rycerz Mikołaj, należący do rodu Ratoldów. Następnie wieś wraz z innymi przeszła w posiadanie rodu Lubomirskich.

W 1531 roku Niewiarowscy z Niewiarowa, herbu Półkozic zakupili wieś Jodłownik od Jakuba Lubomirskiego. W 1595 roku Przeclaw Niewiarowski zapisał wszystkie swoje dobra Klasztorowi OO Dominikanów w Krakowie, które stanowiły ich własność do roku 1784, to jest do konfiskaty tych dóbr przez rząd austriacki.

W centrum wsi znajduje się zabytkowy drewniany kościół z 1585 r. – najcenniejszy zabytek wsi. Jest to budowla drewniana z wieżą wewnątrz polichromowaną. Wnętrze kościoła zdobi polichromia z XVIII w. oraz cenne obrazy z XVII w., w którym zobaczyć można rokokową polichromię z 1764 r. przedstawiającą medaliony z popiersiami świętych związanych z historią zakonu dominikańskiego.

W przedsionku kościoła obejrzyć można portret fundatora kościoła Przeclawa Niewiarowskiego z 1600 r., kilka obrazów barokowych oraz dwa dzwony pochodzące również z XVI w.

Kostrza – leży na północno-zachodnim stoku lesistej góry o tej samej nazwie. Góra Kostrza (719 m n.p.m.) jest podłużna, dosyć stroma, od strony północno-wschodniej spadzistość jej jest prawie prostopadła. Istnieje legenda, że na jej szczycie istniało niegdyś grodzisko, które zapadło się z częścią góry. Potwierdzeniem tej legendy mogło być znajdujące się pod górą kotlinowate zagłębienie, najeżone połamanymi głazami oraz znajdujące się na szczycie pozostałości jakiegoś obiektu zbudowanego ręką ludzką zwanego przez tutejszych mieszkańców - Piwniczyskami. Na szczyt prowadzi strome podejście przez piękny bukowy las, w którym znajduje się wspaniały pomnik przyrody - 180 letni "Pan Buk" o obwodzie 5,5 m, jodła o nazwie "Parasol" oraz skupisko unikalnej na skalę europejską paproci "Jęczyznik". Pierwsza źródłowa wzmianka o istnieniu tej wsi pochodzi z 1361 roku.

Krasne-Lasocice – pierwsze zapiski o wsi sięgają XIII w. Wieś ta, wraz z sąsiednimi stanowiła w średniowieczu własność rycerską. Od XV wieku w posiadaniu družynitów; Jakusza i Stanisława z Lasocic, następnie poprzez wieki w posiadaniu Lasockich, którzy wywodzili się z tej samej gałęzi rodu co Lubomirscy, jednak nie piastowali ważniejszych godności. W 1915r. przez Krasne-Lasocice i sąsiednie wsie przetoczył się front bitwy, w której zginęło 135 Tyrolczyków i Rosjan. W miejscu ich pochówku wybudowano kaplicę, którą poświęcono 14 lipca 1918r.

Mstów – najwcześniejsze wzmianki o miejscowości pochodzą z archiwum Opactwa Szczyrzyckiego z roku 1408. Z nich też dowiadujemy się, że w 1505 roku Mstów należał do Joanesa ze Mstowa - Mstowskiego, dobrodzieja klasztoru OO. Cystersów w Szczyrzycu - tam też pochowanego. W ciągu wieków Mstów jak i sąsiednie miejscowości zmieniał

właścicieli. Należeli do nich między innym Stanisław Zborowski wywodzący się z rodu magnackiego oraz Ignacy Gąsiorowski używający herbu Pilawa.

Pogorzany – prawie w całości położone są na północno-wschodnim stoku góry Ciecień. W czasie ostatniej wojny silnie działał tu ruch oporu czego skutkiem były wielokrotne pacyfikacje tych okolic. Koło drogi niedaleko granicy wsi stoi pomnik ku czci zamordowanych mieszkańców tego terenu. Tuż przy granicy wsi Pogorzany, w miejscowości Krzesławice znajduje się Diabli Kamień - potężny piaskowiec (55 m dł. i 25 m wys.), zdaniem archeologów miejsce kultu pramieszkańców kotlinki szczyrzyckiej, jeszcze w czasach przed przyjęciem chrześcijaństwa. Pod Diablim Kamieniem położona jest urocza Pustelnia św. Benedykta, założona na początku XIX wieku. w której mieszkał do niedawna eremita.

Sadek – leży na malowniczym płaskowyżu pomiędzy górami i dwiema dolinami potoków. Centrum wsi z największym skupiskiem zabudowań znajduje się na wzniesieniu a jej pozostały teren okala je, opadając w kierunku wsi Jodłownik i Mstów, ku dolinie potoku Tarnawa oraz w kierunku wsi Szyk, ku dolinie potoku Ryje. Z centrum wsi można podziwiać panoramę dużej części gminy, zwłaszcza malownicze szczyty góry Kostrza, Ciecień, Śnieżnica i Grodzisko. W czasie I wojny światowej rozegrała się tutaj jedna z bitew stoczonych przez zaborców i oddziały Legionów Piłsudskiego. Dla upamiętnienia tego wydarzenia oraz odzyskania przez Polskę niepodległości wybudowano tu pomnik wdzięczności poległym.

Słupia – w XIX-wiecznym parku z interesującymi starymi drzewami, z których najstarsze liczą sobie ok. 200 lat, stoi niedawno odbudowany dwór - obecnie własność Muzeum Narodowego w Krakowie. Obszerne sale, na 30 miejsc noclegowych. W Słupii znajduje się też cmentarz z I wojny światowej - miejsce spoczynku Rosjan i Austriaków poległych na tym terenie.

Szyk – wieś leżąca u zbiegu dwóch prawobrzeżnych dopływów Tarnawy stanowiła w średniowieczu własność rycerską. Pod koniec XIV w. należał do Mikołaja Miłoty z Chodynic i Dąbrowicy (herbu Pilawa). Powstanie parafii w Szyku datuje się na lata 1358-1373 z fundacji rycerskiego rodu Lasockich, właścicieli dóbr ziemskich w Szyku i Lasocicach, choć pierwsze wzmianki o tej wiosce pochodzą już z pierwszej dekady XIII w.

Położony w centrum wsi drewniany, kryty gontem kościół pw. Św. Barbary i św. Stanisława Biskupa pochodzi prawdopodobnie z pierwszej połowy XVII w. Wewnątrz podziwiać można rokokowy ołtarz główny, datowany na lata 1520-1530, namalowany na deskach lipowych obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem, który zajmuje dość ważne miejsce

w kręgu zabytków małopolskiego malarstwa gotycko-renesansowego, obraz Świętego Jana Nepomucena oraz dzwon z XVIII w.

Wilkowisko – największa wioska w Gminie - zamyka Gminę od strony południowej. Początki wsi sięgają 1324 r. Istniała tu od 1337 r. parafia. Wieś Wilkowisko położona jest na wysokości od 380 do 500 m n.p.m. i jak wszystkie wsie Gminy ma charakter rolniczo-sadowniczy.

Pierwsze wzmianki o wsi pochodzą z pierwszej połowy XIV w, choć według miejscowych przekazów początki tej wsi sięgają 966 - roku Chrztu Polski. Wtedy też pogański dąb, pod którym wznoszono modły przycięto w kształt krzyża. Nazwa miejscowości według miejscowych przekazów pochodzi od wilków, które ten teren, obfity niegdyś w dziką zwierzynę obrały sobie na ulubione łowiska.

Pierwszy drewniany kościół w Wilkowisku wybudowano w XIII w. Niestety uległ on zniszczeniu na skutek pożaru. Po nim wybudowano następny, lecz i ten strawił pożar w 1918 r. Obecny drewniany kościół pod wezwaniem św. Katarzyny Aleksandryjskiej pochodzi z 1927 r. Zobaczyć w nim można obraz Matki Boskiej oraz krucyfiks z XV w, a także dwa dzwony z XVI i XVII w.

Nad wsią, na wzniesieniu nazywanym "Dział" góruje krzyż kamienny, postawiony na pamiątkę 1000-lecia Chrztu Polski.

1.3 Ochrona prawna zabytków.

Obiekty i zespoły zabytkowe na terenie Gminy Jodłownik objęte są Ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. Nr 162 poz. 1568 z późn. zm.) - wybrane obiekty i zespoły zabytkowe wpisano do rejestru zabytków, jednocześnie w oparciu o w/w ustawę – ochronie prawnej przewidzianej w ustawie podlegają wszystkie dobra kultury, jeżeli ich charakter zabytkowy jest oczywisty.

1.3.1. Wykaz obiektów z ewidencji zabytków wpisanych do rejestru zabytków.

1) wieś Szczyrzyc - zespół kościelno-klasztorny,

Ks. A –115, dec. 21/115 z dnia 16 kwietnia 1968 r., w tym:

- a) Opactwo OO. Cystersów, XVII w., gotyk, barok, przebudowany w 2-jej poł. XIX w. i z XX w.,
- b) kościół klasztorny Wniebowzięcia NMP, XVII w., przebudowany w XVIII i XIX w.,
- c) budynki klasztorne, spichlerz 1620-1644 barokowy, obecnie muzeum klasztorne,
- d) kapliczka II poł. XIX w, w otwartym polu (domkowa),

- e) kapliczka z XVIII w., kam. (duża),
 - f) opatówka,
 - g) brama klasztorna,
 - h) mur klasztorny,
 - i) stajnia i stodoły,
 - j) park klasztorny,
 - k) staw klasztorny,
 - l) figurka Pana Jezusa w ogrodzie klasztornym,
 - ł) figurka Matki Boskiej przy klasztorze;
- 2) wieś Jodłownik** - kościół parafialny,
Ks. A – 27, dec. 101/19/61/27 z dnia 14 grudnia 1971 r.;
- 3) wieś Szyk** - kościół parafialny z plebanią, wikariatką i stodołą kościelną,
Ks. A – 117, dec. L.KL.V-WK-101/25/61 z dnia 27.12.1961 r.;
- 4) wieś Mstów** - park dworski, Ks. A – 525, dec. 101/19/61/27 z dnia 14 grudnia 1971 r.

1.3.2. Wykaz obiektów z ewidencji zabytków (z pominięciem wpisanych do rejestru).

1) wieś Góra Świętego Jana :

- E1 - zespół kościelny p.w. Świętego Jana Chrzciciela,
- E2 - kapliczka M.B. Częstochowskiej, mur.- kam., z 1847 r., domkowa,
- E3 - plebania.
- E4 - organistówka,
- E5 - dom nr 1, drewn. 1 ćw. XX w., wł. St. Węgrzyn,
- E6 - dom nr 2, spichlerz oraz stajnia, drewn. 1 ćw. XX w., wł. E. Kapera,
- E7 - dom nr 8, drewn. 4 ćw. XIX w., wł. J Bochenek,
- E8 - dom nr 12, drewn. 1 ćw. XX w., wł. I. Zięba,
- E9 - dom nr 46, 1 ćw. XX w., wł. St. Saton,
- E10- stajnia parafialna, kam. z 1925 r.,
- E11- szkoła podstawowa, mur. 1 ćw. XX w.,
- E12- dom nr 11 drewn., 1 ćw. XX w., wł. Pipień,
- E13- kapliczka z 1863 r., mur.-kam., domkowa,
- E14- spichlerz Parafii z 1925 r., kam.;

2) wieś Janowice:

- E1 - kapliczka M.B. Częstochowskiej przy domu nr 54,
- E2 - kapliczka Jezusa Frasobliwego, wł. Henryk Biel,

- E3 - spichlerz mur. z 1943 r., stajnia kam. z 1939 r. koło domu nr 54,
wł. J. Trzupek,
- E4 - spichlerz drew.-kam., koło domu nr 62, z poł. XIX w., wł. K. Rymarczyk,
- E5 - kapliczka M.P. z pocz. XX w.;

3) wieś Jodłownik:

- E1 - dom nr 4 drew., 1932 r., wł. M. Broda,
- E2 - dom nr 5, studnia kam., spichlerz drew. i stodoła, k. XIX i pocz. XX w.,
wł. St. Zając,
- E3 - dom nr 7, wł. St. Noworolnik,
- E4 - dom nr 11, drew. 1 ćw. XX w., wł. Fr. Dziedzic,
- E5 - dom nr 12 i stajnia, drew. 1 ćw. XX w., wł. W. Szpilka,
- E6 - kapliczka z XIX w., kam.-drew., opuszczona, koło zagrody nr 17;
- E7 - dom nr 50, drew., 4 ćw. XIX w.(pustostan, wł. Skarb Państwa),
- E8 - dom nr 51, drew., pocz. XIX w., wł. A. Drożdż,
- E9 - dom nr 95, mur., 1 ćw. XX w., wł. Z. Stachowicz,
- E10- stodoła z 1967 r., drew., wł. J. Mierzyński,
- E11- stodoła przy domu nr 155, drew., 1 ćw. XX w., wł. J. SARA,
- **E12- kościół drewniany z XVII w., wpisany do rejestru zabytków Ks. A – 27,**
- E13- kapliczka z XIX w., kam.-drew., przy domu nr 8, wł. M. Tabor.

4) wieś Kostrza:

- E1 - stodoła, drew., 1 ćw. XX w., wł. A. Czech,
- E2 - dom nr 18 drew.1 ćw. XX w., wł. W. Mysza,
- E3 - dom nr 19 i spichlerz, drew., 4 ćw. XIX w., wł. St. Kierzek,
- E4 - dom nr 20, drew., 4 ćw. XIX w. i stodoła z 1940 r., wł. E. Biros,
- E5 - dom nr 25, drew., 1 ćw. XX w., wł. A. Toporkiewicz,
- E6 - dom nr 26, drew., 1 ćw. XX w., wł. J. Wydra,
- E7 - dom nr 29, drew., 1 ćw. XX w., wł. W. Matras,
- E8 - dom nr 34, drew., 1940 r., wł. J. Śliwa,
- E9 - dom drew., nr 56 oraz spichlerz mur., 1 ćw. XX w.,
- E10- stodoła, nr 66, drew., 4 ćw. XIX w., wł. J. Gacal,
- E11- dom nr 80, drew., 1 ćw. XX w., wł. A. Grzyb,
- E12- dom nr 83 drew., 1 ćw. XX w., wł. J. Pucia,
- E13- Szkoła Gminna nr 70, drew., 1 ćw. XX w.;

5) wieś Krasne - Lasocice:

- E1 - kościół,
- E2 - kapliczka Jezusa Frasobliwego
- E3 - kapliczka Św. Katarzyny przy domu nr 36,

- E4 - kapliczka M.B. Częstochowskiej przy domu nr 31,
- E5 - krzyż przy domu nr 80,
- E6 - krzyż przy domu nr 29,
- E7 - dom nr 8 drewn., 1 ćw. XX w., wł. J. Basta,
- E8 - dom nr 19, drewn., 1929 r., wł. St. Śmigła,
- E9 - dom nr 28, drewn., 4 ćw. XIX w. i stodoła drewn. 1 ćw. XX w., wł. Al. Koza,
- E10- dom nr 32, drewn., 1 ćw. XX w., wł. P. Kapera,
- E11- dom nr 143, drewn., 1945 r., wł. Wł. Mazanek.
- E12- dom nr 56, drewn., 4 ćw., XIX w., wł. T. Węgrzyn,
- E13- dom nr 58, drewn., 1 ćw. XX w., wł. J. Szczypkowski,
- E14- dom nr 78, drewn., 1915 r., stajnia drewn., 1936 r., studnia mur. 1915 r.,
wł. St. Kutaj,
- E15- studnia mur. 1904 r., wł. J. Różana,
- E16- dom nr 88, drewn., 1 ćw. XX w. wł. J. Węgrzyn,
- E17- dom nr 92, drewn., 1 ćw. XX w., wł. E. Gocal,
- E18 - na cmentarzu parafialnym - kwatery wojenne z okresu I wojny światowej
w gminnej ewidencji zabytków;

6) wieś Mstów:

- E1 - dom nr 20, drewn. 1895 r., wł. K. Mazanek,
- E2 - dom nr 21, drewn., 1912 r., wł. M. Opach,
- E3 - dom nr 94, drewn., 1 ćw. XX w., wł. J. Bogacz,
- E4 - dom nr 60 drewn. i stodoła drewn., 1 ćw. XX w., wł. K. Węgrzyn,
- E5 - kapliczka przydrożna mur. (domkowa) XIX w.;
- **E6 - park dworski, wpisany do rejestru zabytków, Ks. A – 525;**

7) wieś Pogorzany:

- E1 - kapliczka M.B. Częstochowskiej przy drodze naprzeciwko domu nr 1,
wł. J. Cygal,
- E2 - willa "Anna" nr 64, drewn., z 1890 r., wł. M. Ziemiański,
- E3 - dom i piwnica nr 1, drewn., pocz. XX w., wł. W. Biel,
- E4 - dom nr 3, drewn., z 1945 r., wł. S. Hajduga,
- E5 - dom nr 98, drewn., z 1910 r. wł. M. Ziemiańska,
- E6 - dom nr 95, mur., z 1900 r., wł. K. Zawiślak,
- E7 - zabytkowa kapliczka z 1864 r. – wpisana do gminnej ewidencji zabytków;

8) wieś Sadek:

- E1 - zespół dworski,
- E2 - stajnia przy dworze,

- E3 - stodoła i spichlerz przy dworze,
- E4 - dom nr 87, drewn., 1 ćw. XX w., wł. Cz. Tabak;

9) wieś Słupia:

- E1 - zespół dworsko – parkowy (w ewidencji zabytków), w tym:
 - dwór z pocz. XX w., (przebudowany),
 - stodoła dworska z pocz. XX w.,
 - czworaki,
 - dworskie budynki gospodarcze,
 - park dworski z k. XIX lub pocz. XX w. (romantyczny ogród włoski).
- E2 - dom nr 23, stodoła, stajnia drewn., 1935 r., wł. J. Pala,
- E3 - dom nr 37, stodoła, drewn., 4 ćw. XIX w., wł. J. Sora,
- E4 - dom nr 78, drewn., 1945 r., wł. J. Bogacz,
- E5 - dom dworski nr 331, drewn., 4 ćw. XIX w.,
- E6 - kapliczka Św. Franciszka,
- E7 - cmentarz z okresu I wojny światowej w gminnej ewidencji zabytków;

10) wieś Szczyrzyc:

- E1 - figura M.B. Bolesnej przy szkole,
- E2 - figurka Św. Floriana przy domu nr 52,
- E3 - figurka Chrystusa,
- E4 - budynek browaru, mur. z 1623 r., oraz nowy browar z pocz. XX w.,
- E5 - szkoła podstawowa, mur. 1935 r.,
- E6 - stajnia przy domu nr 19, drewn., 4 ćw. XIX w., wł. St. Rymarczyk,
- E7 - dom nr 22, drewn., 4 ćw. XIX w., wł. Wł. Korba,
- E8 - dom nr 23, drewn., z 1911, wł. Ed. Śliwa,
- E9 - dom nr 25, stajnia, drewn., z 1936 r., i stodoła drewn., 4 ćw. XIX w.,
wł. J. Dudek,
- E10- dom nr 34, stodoła, drewn., 4 ćw., XIX w., wł. P. Rymarczyk,
- E11- dom nr 52, z 4 ćw. XIX w., wł. A. Wysopal,
- E12- dom nr 67, drewn., 2 ćw. XX w., wł. A. Janus,
- E13- dom nr 71, drewn., 4 ćw. XIX w., wł. M. Staśko.
- E14- dom nr 86, stodoła, stajnia, drewn., 1 ćw. XX w., wł. J. Kruczek,
- E15- dom nr 15, drewn., z 1935 r., wł. Br. Matykiewicz,
- E16- stodoła przy domu nr 14, drewn., pocz. XX w., wł. E. Cudek,
- E17- dom i stodoła nr 58, drewn., z 1912 r., wł. Fr. Węgrzyn,
- E18- dom nr 65, drewn., 1901 r., wł. J. Wójcik,
- E19- dom nr 69, drewn., koniec XIX w., Wł. Białoń,
- E20- dom nr 72, drewn., studnia mur., poł. XIX w., wł. H. Konica,

- E21- dom nr 80, mur., koniec XIX w., wł. M. Wójcik,
- E22- dom nr 44, mur., 4 ćw. XIX w., wł. Fr. Gabrzycki.
- **E23 - zespół kościelno-klasztorny, wpisany do rejestru zabytków Ks. A-115,**
- E24 - cmentarz z kapliczką z okresu I wojny światowej w gminnej ewidencji zabytków;

11) wieś Szyk:

- **E1 - kościół parafialny z plebanią, wikariatką i stodołą kościelną oraz murem kościelnym wpisany do rejestru zabytków Ks. A –117,**
- E2 - kapliczka nad kościołem z 1830 r.,
- E3 - kapliczka z 1750 r.,
- E4 - kuźnia, wł. J. Sewiński,
- E5 - dawny dwór,
- E6 - dom nr 5, stodoła, spichlerz, drewn., 1 ćw. XX w., wł. K. Sewiło
- E7 - dom nr 6, stodoła, spichlerz, drewn., 1 ćw. XX w., wł. L. Świątko,
- E8 - dom nr 10, drewn., 1945 r., wł. Fr. Bieda,
- E9 - dom nr 15, drewn., 1916 r., wł. E. Nowak,
- E10 - dom nr 23, stajnia, spichlerz drewn., i piwnica, mur., 1 ćw. XX w., wł. B. Rutka,
- E11- dom i spichlerz nr 24, drewn., 1910 r., wł. M. Śliwa,
- E12- dom nr 25, spichlerz, drewn., i piwnica mur., 4 ćw. XIX w., wł. P. Sewiło,
- E13- dom nr 27 drewn., 1914 r., wł. W. Sewiło,
- E14- dom nr 30, drewn., 1941 r., wł. A. Sewiło,
- E15- dom i stodoła nr 31, drewn., 1916 r., wł. J. Kapera,
- E16- dom nr 32, drewn. z 1928 r., spichlerz z piwnicą mur.-drewn. z 1941 r., stodoła drewn. z 1941 r., spichlerz drewn. z 1928 r., wł. J. Sewiło,
- E17- dom nr 37, drewn., 1 ćw. XX w., wł. T. Natanek,
- E18- dom nr 38, stajnia, spichlerz, stodoła, drewn., 1 ćw. XX w. (K. Karaś)
- E19- dom nr 81, drewn., 1910 r., wł. E. Nowak,
- E20- dom nr 84, drewn., 1 ćw. XX w., wł. J. Kaper,
- E21- dom nr 98, drewn., 1814 r., wł. L. Kruczek,
- E22- klub rolnika nr 117, drewn., 1 ćw. XX w.
- E23- dom nr 120, drewn., 1 ćw. XX w., wł. Wł. Sewiło,
- E24- dom nr 130, drewn., 1 ćw. XX w., wł. Wł. Kotara,
- E25- dom nr 132, drewn. i piwnica mur., 1919 r., wł. L. Piwko,
- E26- dom nr 136, drewn., 1 ćw. XX w., wł. J. Kapera,
- E27- dom nr 139, drewn., 1941 r., wł. A. Pardon,
- E28- dom nr 140, drewn., 1940 r., wł. St. Pietroń,

- E29- dom nr 142, drewn., 1 ćw. XX w., wł. M. Sewiło,
- E30- dom nr 150, drewn., 1 ćw., XX w., wł. M. Opach.
- E31- most przy posesji nr 117, kam. 1 ćw. XX w.,
- E32- most przy posesji nr 120, kam., 1 ćw. XX w.,
- E33- most przy posesji nr 141, kam., 1 ćw. XX w.,
- E34- budynki GS-u, drewn., 1 ćw. XX w.,
- E35 - cmentarz epidemiczny w gminnej ewidencji zabytków;

12) wieś Wilkowisko:

- E1 - kościół Św. Katarzyny, drewn. oraz mur kościelny,
- E2 - drewnutnia przy szkole, drewn., 1909 r. wł. U. Gminy,
- E3 - dom, wł. Wł. Władysław Zajęc, 4 ćw., XIX w.,
- E4 - dom nr 43, drewn., z 1938 r., wł. E. Kokoszka,
- E5 - dom nr 83, drewn., z 1905 r., wł. W. Kasprzyk,
- E6 - dom nr 94, z pocz. XX w., wł. T. Papierniak,
- E7 - dom nr 130, drewn., pocz. XX w., wł. W. Łukaszczyk,
- E8 - dom nr 196, drewn., pocz. XX w., wł. R. Kaleta,
- E9 - dom nr 208, drewn., 1943 r., wł. M. Kawecka,
- E10- dawna szkoła, mur. 1909 r., wł. U. Gminy,
- E11- kapliczka koło zagrody nr 43, z 1890 r.,
wł. M. Widomska (typ domkowy),
- E12- kapliczka św. Wojciecha, wł. A. Górecki,
- E13- kapliczka na Zagórze, wł. W. Koperek,
- E14- kapliczka Św. Rodziny przy posesji nr 70, z 1893 r., wł. S. Patra,
- E15- kapliczka przy drodze z Jodłownika.

2. CHARAKTERYSTYKA GMINY POD KĄTEM ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ NA TLE SĄSIADUJĄCYCH OBSZARÓW.

Oprócz niewątpliwych atrakcji, którymi są istniejące na terenie Gminy obiekty i zespoły zabytkowe, Gmina położona jest w obszarze interesującym pod względem krajobrazowym i przyrodniczym.

Gmina Jodłownik leży na terenie Pogórza Karpackiego u stóp Beskidu Wyspowego i Ciecienia. Od zachodu ogranicza teren Gminy pasmo Grodziska, a od południa wzniesienia Śnieżnicy i Kostrzy.

Z południa na północ przecinają teren Gminy doliny potoków: Stradomka, Sawka i Tarnawka. Cały obszar Gminy jest wyraźnie sfałowany i poprzecinany licznymi potokami. Większe kompleksy lasów otaczają Gminę od zachodu. Przez teren Gminy przebiegają drogi łączące Dobczyce przez Pogorzany, Szczyrzyc w kierunku Kasiny Wielkiej i Tymbarku oraz Limanowej.

Klimat określany jest jako klimat regionu Pogórza Karpackiego. Jest to region o korzystnym klimacie o dłuższym o ok. 20 dni w okresie bezprzymrozkowym i wyższych średnio-rocznych temperaturach, niż w dnach dolinnych. Wentylacja naturalna umiarkowana, warunki aerosanitame dobre. Ilość dni z pokrywą śnieżną jak w rejonach Tokarni, Myślenic i Wiśniowej, tj. stosunkowo wysoka.

Na tle warunków klimatycznych Gmina Jodłownik ma nieco niższą temperaturę w zimie i w lecie oraz nieco większą liczbę dni z opadami. Stwarza to korzystne warunki dla uprawiania turystyki letniej i ewentualnie narciarstwa oraz - z uwagi na ogólnie łagodny klimat naturalny - warunki dla wypoczynku pobytowego (np. letnie domy).

Wśród wsi posiadających zabytkowe obiekty warte zwiedzania i stanowiących atrakcje turystyczne wyróżnia się miejscowość Szczyrzyc, który jest punktem wypoczynkowym na górę Ciecień (szlak turystyczny niebieski). Wieś Jodłownik – położona w górnej części doliny Tamawki, leży na szlaku turystycznym ze Szczyrzyca w kierunku góry Kostrza, a następnie Tymbarku. Wieś Wilkowisko – leży w górnej części doliny Tamawki, mającej źródła w stożkowatej, zalesionej Świnnej Górze. Można stąd przyjść na Świnną i Kostrze. Wśród lasu skała, pozostałość po rycerskiej strażnicy (propozycja poprowadzenia szlaku oznakowanego). Wieś Pogorzany położona jest na lewym brzegu Stradomki. Przystanek autobusowy o tej nazwie znajduje się 2 km na płd. od Szczyrzyca i jest punktem wyjścia do tzw. „Diabiego Kamienia” (poza obszarem Gminy Jodłownik). Znajduje się on ok. 1 km od mostu na Stradomce, na brzegu lasu. Jest to skała o długości ok. 55 m, 2 m szerokości i wysoka na 17-23 m, poniżej znajduje się pustelnia. Wieś Smykań jest punktem wyjścia na Grodzisko, a także na Ciecień (propozycja poprowadzenia oznakowanych szlaków - do szlaku niebieskiego). Wieś Szyk jest to duża wieś na północ od Kostrzy na pograniczu Beskidu Wyspewego i Pogórza Wielickiego.

3. MOŻLIWOŚCI ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ W GMINIE JODŁOWNIK.

Wg dotychczasowych przesądzeń planistycznych część Gminy Jodłownik położona jest w rejonie o znacznym udziale terenów przyrodniczo czynnych, w tzw. I Obszarze Przyrodniczym. Jest to rejon masywu Ciecienia, Kostrzy i przełomu Tamawki. Obowiązuje tu ochrona, adaptacja i niewielki rozwój zabudowy rekreacyjnej, możliwość rozbudowy szlaków turystycznych i wyposażenia w niezbędne obiekty usługowe. Obowiązuje ochrona rezerwatowa lasów w obrębie północnych stoków góry Kostrza. Pozostała część Gminy obejmuje II Obszar rolno-osadniczy pogórzy i dolin.

Strefy przyrodnicze obejmują tereny leśne i zadrzewione tereny rolne, oraz strefy ekologiczne rzek i potoków. Ponadto wyróżnia się koncentracje osadnicze.

Model zagospodarowania przestrzennego przyjęty w Strategii Rozwoju Województwa Nowosądeckiego z 1998 r. znajduje potwierdzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. W Gminie Jodłownik przewiduje się rozwinięcie form rekreacji – agroturystyki, ekoturystyki, hipoterapii, które mogą stanowić ważne źródło dochodów ludności miejscowej i częściową likwidację bezrobocia. Wiąże się to ze zmianą ukierunkowania gospodarki rolnej na typ pastewnego użytkowania ziemi, wykorzystując tradycyjne i ekologiczne formy gospodarowania. Rozwój hodowli koni dla potrzeb rekreacji, pszczelarstwa, hodowli ryb oraz lokalnego i tradycyjnego przetwórstwa, pozwoli na wzbogacenie asortymentów produktów rolnych dla mieszkańców i ludności przybywającej.

Rejon rolniczo-rekreacyjny winien z czasem podlegać transformacji na rejon rekreacyjno-rolniczy.

Oczywiste jest, że proponowana rejonizacja obszaru i kierunki transformacji przyjęte w planie województwa dotyczą Gminy Jodłownik w stopniu proporcjonalnym do skali jej atrakcyjności turystycznej, wobec atrakcyjności całego województwa. Tym nie mniej, niezbędny jest kompleksowy program aktywizacji i promocji Gminy w dostosowaniu do jej lokalnych możliwości.

Gmina posiada warunki dla rozwoju turystyki krajoznawczej, pieszej i rowerowej, możliwa jest rozbudowa bazy noclegowej dla pasantów i letników na zasadzie wynajmu pokoi oraz wyznaczenia niewielkich obszarów pod budownictwo letniskowe. Rozwój wspomnianej agroturystyki i ekoturystyki wiąże się również z koniecznością rozbudowy sieci handlowej i gastronomicznej. Zwrócić też należy uwagę na możliwości rozwoju sportu i turystyki zimowej. Bogata rzeźba terenu może być wykorzystana dla turystyki, narciarstwa biegowego i zjazdowego. Wymaga to jednak realizacji obiektów i urządzeń. Przeszkodą może być konieczność pozyskania stosunkowo dużych środków finansowych.

4. UWARUNKOWANIA ROZWOJU FUNKCJI TURYSTYCZNEJ.

Uwarunkowania te można ująć w następujących punktach:

Zagospodarowanie turystyczne Gminy należy rozpatrywać na szerszym tle zagospodarowania turystycznego gmin sąsiednich województwa małopolskiego, które posiadają korzystniejsze warunki rozwoju turystyki.

Z uwagi na bliskość Krakowa obszar Gminy Jodłownik może pełnić funkcję obszaru wypoczynku świątecznego (turystyka krajoznawcza) jak i dorocznego obejmującego wsie letniskowe, domy letnie, agroturystykę.

Należałoby rozważyć możliwości zlokalizowania stacji sportów zimowych po uprzednim dokonaniu oceny ekonomicznej i możliwych do uzyskania korzyści społecznych w świetle zmniejszania się pokrywy śnieżnej i ciepłych zim.

Główną formą turystyki winna być turystyka krajoznawcza, związana z występowaniem zabytków kultury materialnej oraz bliskością pasm górskich Beskidu Wyspowego. Wskazane przekształcanie starych budynków o charakterze regionalnym na cele letniskowe.

Należy propagować wśród ludności miejscowej prowadzenie usług turystycznych we własnych domach (noclegi, punkty żywienia, agroturystyka). Należy zwrócić uwagę na realizację bazy wypoczynkowej dla miejscowej ludności wiejskiej. Dotyczy to zwłaszcza realizacji urządzeń sportu w poszczególnych wsiach, program ten można połączyć z programem urządzeń turystycznych o szerszym zasięgu obsługi.

Rozwój turystyki na obszarze Gminy uzależniony jest w znacznej mierze od stosunku mieszkańców do propozycji tworzenia oferty turystycznej, od ich aktywności, pomysłowości, lecz także od umiejętności połączenia w jedno interesu podmiotów gospodarczych, grup społecznych i indywidualnych obywateli.

5. INSTRUMENTY REALIZACJI ROZWOJU TURYSTYKI W OBSZARZE GMINY.

Instrumentami realizacji są środki i sposoby dostępne administracji rządowej i samorządowej dla sterowania procesami inwestycyjnymi.

Są to przede wszystkim:

- przepisy prawne,
- środki ekonomiczne,
- opracowania planistyczne,
- negocjacje służące rozwiązaniu problemów,
- środki egzekucji.

Z wymienionych instrumentów szczególną rolę należy przypisać planom miejscowym jako dokumentom prawa miejscowego, tworzonego i realizowanego przez lokalne samorządy.

W planach miejscowych szczególną rolę mogą odgrywać ustalenia dotyczące nie tylko czytelnego przedstawienia ograniczeń i uwarunkowań rozwoju, lecz także zasad kształtowania przestrzeni z uwzględnieniem lokalnych wartości środowiskowych i kulturowych. Również zapisy polityki przestrzennej sprzyjające inwestowaniu i realizacji urządzeń turystyki i sportu.

Elementami sprzyjającymi rozwojowi określonych wyżej urządzeń mogą być środki i lokalna polityka ekonomiczna (ulgi podatkowe i referencje).

Istotną rolę przypisać należy edukacji społecznej prowadzonej w celu uświadomienia korzyści płynących z wartości, jaką jest atrakcyjność terenu oraz przełamania stereotypu myślenia, iż jedyną „korzyścią” jest przeznaczenie terenu na cele budowlane. Najbardziej efektywnym, a więc niezbędnym jest łączenie wszystkich dostępnych instrumentów działania.